

Temakveld taushetsplikt, 2,5 timer

Denne temakvelden er utarbeidet av Grethe Nygaard og Sølvi Folkedal i Askøy kommune i samarbeid med Høgskolen i Bergen. Denne kvelden med tema taushetsplikt, er den første i en kursrekke på tre. Kurskveld to handler om «aktiviteter- hva gjør vi sammen», og kurskveld tre foreslår vi at dere lager til etter støtte- og fritidskontaktens ønske. Behovene lokalt vil variere, for noen kan det for eksempel være greit med et førstehjelpskurs, for andre kan en temakveld om brukermedvirkning være aktuelt. Andre igjen kan være opptatt av fysisk aktivitet for mennesker som har behov for aktivitetshjelpemiddel og annen form for tilrettelegging. Derfor legger vi opp til at kurskveld 3 blir til etter lokale behov.

Temakveld 1 om taushetsplikt og temakveld 2 om aktiviteter -hva gjør vi sammen, kan både brukes som enkeltstående kurskvelder eller som vi foreslår her en rekke på tre. Det avhenger av dere har av tid og kapasitet i deres kommune.

Gjennomgående i teksten finner dere to overskrifter. «Instruksjon til kursholder» og «tekst til kursholder», vi gjort dette for å gjøre teksten oversiktlig og ryddig for dere. Se også kurslederheftet som er utarbeidet og som dere finner på www.fritidmedmening.no her er det mange gode tips til dere som skal være kursledere.

Lykke til med kurset!

Instruksjon til kursholder før kurset starter:

Forberedelse:

Lang sikt:

Send ut invitasjon til temakveld i god tid, gjerne 1 måned på forhånd, send påminning via SMS eller e-post og minn om kurset og påmeldingsfristen noen dager før fristen går ut. Sett opp påmeldingsfrist en uke før kurset skal skje. Minn gjerne støttekontakter du møter, eller har annen kontakt med om kurset. En god ting må gjerne gjentas ofte. Ta gjerne kontakt med dem du ikke har hørt noe fra, når påmeldingsfristen går ut. Send gjerne en påminning til de påmeldte 1-2 dager før kurset av typen: *Velkommen til temakveld (dato og klokkeslett og sted) og vi gleder oss til å møte deg. Beste hilsen XX støttekontaktansvarlig i YY kommune.* Pass på å få mobilnummer og e-post adresse til alle ved påmelding, det letter påminninger og eventuelle meldinger i løpet av kurset.

Avklar også dette at støttekontaktene/fritidskontaktene får betalt for de timene de er på kurset med leder i kommunen, når to kommuner går sammen om slikt kurs bør det også være like vilkår for støttekontakter/fritidskontakter for eksempel at alle får betalt og dekket eventuelle reiseutgifter.

For å holde kurs bør dere være minst to kursholdere. I mindre kommuner kan det være lurt om dere samarbeide på tvers av kommunegrenser og holder kurs sammen. Kursholdere bør møtes i god tid før kurset, for å gå igjennom kurskveldens innhold og avtale rollefordeling og hvem gjør hva og på hvilket tidspunkt. Er dere helt nye som kursholdere; prøv gjerne ut deler av kurset på gode kolleger som kan gi dere tips og tilbakemeldinger, og les gjerne kurslederheftet. Husk dere er kommunens ansikt utad og skal opptre foran deres støttekontakter og fritidskontakter slik at dere inngir tillit, faglighet og trygghet.

I kursinvitasjonen er det lurt å oppfordre kursdeltakerne til å lese fordypningsheftet og gå inn på nettsiden www.fritidmedmening.no på forhånd.

Kort sikt:

Når påmeldingslisten er klar så kopiere dere opp fordypningsheftet til hver av deltakerne. Et tips er å skrive navnet til støttekontakten på plast mappen dere legger den inn i, det gjør at de føler seg ekstra velkommen.

Det er lurt å ha lest gjennom «manus» en del ganger før kurset slik at dere ikke er så bundet av det, men kan forelese uten å se ned hele tiden, og for å kunne bruke egne ord.

Legg inn i powerpointen informasjon om kontaktpersoner i kommunen navn, e-post og telefonnummer.

Samme dag som kurset:

Gjøre klar lokalet, legge fram brosjyrer, legg fram skrivepapir og penner, lag til kaffe og te-kjeks og frukt, sjekke at datamaskin og prosjektor virker i god tid før kurset starter, sjekk at filmene kan vises fra nettet. Last filmene inn på minnepenn i tilfelle og ha minnepenn i bakhånd i tilfelle..

Ved kursstart:

Hils på alle etter hvert som de ankommer lokalet dersom dere har mulighet til det. Et positivt førsteinntrykk kan aldri undervurderes!

Tidsramme ca. 2,5 timer (160 min):

- Innledning: 10 minutt
- Presentasjon av tema/foredrag: 45 min.
- Pause m. kaffe, te og kjeks e.l. : 20 min.
- Innledning til gruppearbeide: 10 min
- Gruppearbeid: 50 min
- Oppsummering og avslutning: 25 min.

Lysbilde 1

Innledning (10min):

Tekst til kursholdere:

Velkommen!

Da vil vi ønske velkommen til første temakveld. Dere støttekontakter gjør en viktig jobb for de menneskene dere jobber for. _____ kommune/r er heldig som har så mange flotte støttekontakter til å utføre oppdrag på vegne av kommunen. Vi setter stor pris på at så mange av dere er kommet på denne temakvelden som skal omhandle taushetsplikt. Nå vil vi gjerne presentere oss som jobber i støttekontakttjenesten/ aktiv fritid for alle/ tilrettelagt fritid i _____ kommune: (alle kursholdere presenterer seg).

Dere som er støttekontakter/fritidskontakter kjenner heller ikke hverandre. Så da er det fint om vi tar en kort presentasjonsrunde der dere sier hva dere heter, hvor lenge dere har vært støttekontakter/fritidskontakter. (Dersom dette ikke er første gangen er det likevel lurt å ta en presentasjonsrunde, om nye kursdeltakere er kommet til).

Så litt praktisk informasjon.

Dette er en del av den opplæringen som kommunen plikter å gi dere og dere skal på timelistene føre opp timer for kurset.

Er det noen av dere støttekontakter som har spørsmål av praktisk art?

Avklaringer/avgrensinger.

Noen av dere har gjerne ting dere ønsker å ta opp som er utenfor tema i kveld, men som er veldig viktig for deg og den du er støttekontakt for. Dette kan dere ta opp individuelt i pausen, etter møtet eller vi lager en egen avtale. Vi skal møtes flere ganger og skal ha oppe disse to tema : 1) taushetsplikt , 2) «aktiviteter hva gjør vi sammen». Og den tredje kvelden der deres ønsker vil bli tatt opp. Vi håper at du skal få svar på det som opptar deg i løpet av disse kveldene. Har dere helt konkrete spørsmål skal vi sjekke ut og komme tilbake med informasjon om dette pr e-post eller neste temakveld.

Nå skal vi komme inn på dagens tema som er taushetsplikt:

Lysbilde 2

Tema: Taushetsplikt.

Lysbilde 3

Instruksjon til kursholder:

les diktet høyt:

Hjelpsomhet

Om jeg vil lykkes i å føre et menneske mot et bestemt mål må jeg først finne det, og der er å begynne akkurat der.

Den som ikke kan det lurer seg selv når han tror han hjelper andre.

For å hjelpe noen må jeg imidlertid forstå mer enn hva han gjør med først og fremst forstå det han forstår.

Om jeg ikke gjør det så hjelper det ikke at jeg kan og vet mer.

Vil jeg allikevel vise hvor mye jeg kan så er det fordi jeg er forfengelig og hovmodig og egentlig vil bli beundret av den andre istedenfor å hjelpe han.

All ekte hjelpsomhet begynner med ydmykhet for den jeg vil hjelpe og dermed må jeg forstå at det å hjelpe ikke er å herske, men å ville tjene.

Kan jeg ikke dette, så kan jeg heller ikke hjelpe noen.....

Tekst til kursholder:

- Vi har alle vært i situasjoner der livet er vanskelig.
- Vi har alle tanker vi deler med svært få eller ingen rundt oss.
- Vi ønsker alle å ha mennesker rundt oss som vi kan stole på.
- Vi er alle sårbare.

De fleste av oss kan velge ikke å vise denne sårbarheten til noen. Den synes ikke utenpå og vi kan selv velge hvem vi slipper inn i våre innerste tanker. For mange av våre brukere er sårbarheten deres synlig for andre. Det vil ikke dermed si at vi får innblikk i deres innerste tanker og følelser. Å få innblikk i et menneske sine tanker, å være den en åpner seg til og våge å betro tema som er vanskelige til, er noe vi må gjøre oss fortjent til.

Vi vil alle trenge en person å dele våre tanker med, en person som er tilstede, en person som lytter, en som ikke dømmer og som viktigst av alt; vokter våre innerste tanker med stor respekt og varsomhet. Dette gjelder både kommunikasjonen som er uttalt, men å vise respekt og omsorg trenger en ikke språk til, en kan vise omsorg og respekt med hele sin måte å være på med bruker på, ta han /henne med ut på aktiviteter der en ser glede og tydelig setter sine egne behov til side disse timene en er sammen.

Som fritidskontakter kan dere komme i den situasjonen at dere er eller blir denne viktige personen. Den som får høre tankene, som får innsyn i sårbarheten og som en bruker er så utrolig avhengig av, både i samtale og som en trygg ledsager ut på fritiden.

Det er et viktig ansvarsområde for oss som jobber med mennesker. Det å verne om det som blir sagt, skape trygghet til å åpne seg, og ta vare på brukerens integritet og selvrespekt. Å være en som bruker kan åpne seg til og vise følelsene til og vite at her ligger mine tanker trygt og blir vaktet med stor respekt, på samme måte som bruker selv blir behandlet med stor respekt og medmenneskelighet.

(Denne teksten er fra fordypningsheftet side 20):

I starten av et støttekontaktforhold er det viktig å bli kjent og bygge opp tillit til hverandre. Ingen kan kreve tillit av en annen, vi må bli hverandre tilliten verdig. Vi tør mer når vi er omgitt av mennesker vi har tillit til og som vil oss godt. Tillit skapes ved at den tas i bruk. Den er en forutsetning for trivsel og glede og kan bidra til å utvide mulighetene for opplevelser.

(Denne teksten er fra fordypningsheftet side 10):

Omtale av hverandre

I blant blir støttekontaktene og deltakeren enige om hva slags ord de kan eller bør bruke om seg selv og hverandre. Det kan oppstå situasjoner der støttekontakten møter mennesker som lurer på hvem han eller hun er sammen med, om det er en venn eller en bekjent. Det kan være lurt ha snakket med den det gjelder på forhånd om hva en skal svare i en slik situasjon, hvordan vedkommende vil presenteres for andre mennesker (se kapittel 3 om taushetsplikt). Det enkleste er å bruke navnet hans eller hennes, hvis vedkommende synes det er i orden. Det kan av og til være passende å si "han som jeg er støttekontakt for". Støttekontakten er som regel knyttet til interesser og fellesskap i fritidsaktiviteter, da kan deltaker være et begrep som faller naturlig. Synet på mennesker som trenger hjelp har gradvis blitt endret. Fra å være mottakere av hjelp, eller brukere, blir de som får støttekontakt sett på som aktive deltakere i samfunnet. Det viktigste er at menneskene det gjelder blir omtalt med respekt og at støttekontakten bidrar til at de føler seg verdsatt i møte med andre.

Tema i dag er TAUSHETSPLIKT. Vi ser frem til en samling med teori, rollespill, spørsmål og diskusjoner. Vi håper at dere vil være med aktivt til å bidra med spørsmål og ta del i diskusjoner og drøftinger i dag. Dette er et tema som er vanskelig, også for oss som jobber mye med det til daglig. Dere må ikke være redde for å stille «feil» spørsmål eller gi «feil» svar, det er jo et spørsmål om det i det hele finnes rette og gale svar? Det sier vi fordi svarene både situasjon og personavhengige. Det som er riktig for en situasjon kan bli galt i en annen. Vi trenger verktøy til å forstå nyanser og forskjeller. Vi har alle gjort og gjør vurderinger som kan vise seg å være mer eller mindre lure. Målet her i dag er å lære av hverandre og tørre å spørre de vanskelige spørsmålene. Vi, fra kommunen, skal gjøre vårt ytterste for å svare på spørsmål og ta del i diskusjonene, men er vi i tvil om noe - må vi gjerne få komme tilbake til dere ettersom vi må sjekke nærmere opp, enten ved å kontakte jurister eller annen fagekspertise.

Vi vet også at det sitter mange her som kan mye om taushetsplikt og derfor kan være med i drøftinger og gi innspill fra sin arbeidshverdag. Det er imidlertid viktig å huske på at navn til bruker, hvor de bor eller andre opplysninger som kan avsløre hvem bruker er, ikke nevnes her i idag. Tenk over at dere hele tiden beskytter deres brukere i diskusjoner og spørsmål.

Vi håper vi får mer kunnskap om taushetspliktens betydning idag, men vil påpeke at dersom dere står i dilemma sammen med bruker, så avtal tid til samtale og veiledning med oss (la siste lysbilde for kvelden være kontaktinfo til kontaktpersoner i kommunen)

Lysbilde 4

Les diktet høyt

VÅG Å VÆRE

- av Hans Olav Mørk

Våg å være ærlig
våg å være fri
våg å føle det du gjør
si det du vil si.
Kanskje de som holder munn
er reddere enn deg?
Der hvor alt er gått i lås
må noen åpne vei.

Våg å være sårbar
ingen er av stein.
Våg å vise hvor du står,
stå på egne bein.
Sterk er den som ser seg om
og velger veien selv.
Kanskje de som gjør deg vondt
er svakest likevel?

Våg å være nykter
Våg å leve nå.
Syng, om det er det du vil -
gråt litt om du må.
Tiden er for kort til flukt,
bruk den mens du kan.
Noen trenger alt du er
og at du er sann!

Tekst til kursholder:

Hva tenker dere om dette diktet?

Hva er taushetsplikt?

(om det er helt stille så vent og gå så videre til neste lysbilde når det har vært stille en stund)

Lysbilde 5

Tekst til kursholder:

Hva sier loven om taushetsplikten, forvaltningsloven § 13:

Hvilke typer opplysninger er underlagt taushetsplikten?

Reglene finnes i Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester. Her fremgår det av § 12-1 at forvaltningslovens taushetspliktregler gjelder. Taushetsplikten gjelder også fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted når de røper et klientforhold. Opplysning om en klients oppholdssted kan likevel gis når det er klart at det ikke vil skade tilliten til personen eller tjenesten å gi slik opplysning.

Reglene i for taushetsplikt finner du i forvaltningsloven § 13. Og regler for når Forvaltningsloven kan fravikes finner vi i Forvaltningsloven §§ 13a nr 1 og 13 b.

Instruksjon til kursholder:

Her kan du som kursholder enten sitere fra Forvaltningsloven § 13, § 13 a nr 1 eller § 13 b 1,2 og 3 eller lese opp og vise til side 37 i kursheftet. I kursheftet er lovteksten forenklet med det rette er at reglene om taushetsplikt følger av Forvaltningsloven § 13 og *unntak og begrensinger* av Forvaltningsloven § 13 a) og b). I lovdata finne du hele lovteksten og kan åpne i hyperkobling og lese rett derfra: <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10>

Tekst til kursholder:

§ 13.

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om noen personlige forhold. Overtredelse straffes etter straffeloven § 121. Som personlige forhold regnes ikke fødested, fødselsdato og personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted, med mindre slike opplysninger røper et klientforhold eller andre forhold som må anses som personlige. Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten eller arbeidet. Han kan heller ikke utnytte opplysninger som nevnt i denne paragraf i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre.

Hjemmelen for at taushetsplikten kan fravikes finn vi i Forvaltningsloven § 13a nr 1. Taushetsplikt er ikke til hinder for: at opplysninger gjøres kjent for dem som de direkte

gjelder, eller for andre i den utstrekning de som har krav på taushet samtykker, at opplysningene brukes når behovet for beskyttelse må anses varetatt ved at de gis i statistisk form eller ved at individualiserende kjennetegn utelates på annen måte, og at opplysningene brukes når ingen berettiget interesse tilsier at de holdes hemmelig, f.eks. når de er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelig andre steder, at opplysningene brukes for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for, bl.a. kan brukes i forbindelse med saksforberedelse, avgjørelse, gjennomføring av avgjørelsen, oppfølging og kontroll, at opplysningene er tilgjengelig for andre tjenestemenn innen organet eller etaten i den utstrekning som trengs for en hensiktsmessig arbeids- og arkivordning, bl.a. til bruk ved vegledning i andre saker.

Her finnes hjemmelen for at oppdragsgiver skal ha innsyn i rapporter og at du kan få veiledning og oppfølging, og råd fra kommunen. Det følger av forvaltningsloven § 13 b nr 2 og 3, men helt uproblematisk er likevel ikke dette. Hva skal du si og hva er for personlig og ikke nødvendig for kommunen eller din veileder å vite?

Instruksjon til kursholder:

Still gjerne spørsmålet til deltakerne på kurset, har dere fått opplysninger av den dere er støttekontakt for eller deres familie som du har syntes er vanskelig eller unødvendig å bringe videre til kommunens saksbehandler eller veileder?

La kursdeltakerene dvele ved dette, og be de bruke noen minutter hver til å skrive ned, eventuelt spørre om de har møtt slike dilemma. Et nikk er nok, de trenger ikke fortelle eller utbrodere svar.

Tekst til kursholder:

Ja, dette var reglene i forvaltningsloven. Det er viktig å vite hvilke regler som gjelder når en skal være støttekontakt og fritidskontakt. Som støttekontakt er det din plikt å følge de regler som gjelder, og som dere har hørt nå kan en straffes om en bryter reglene for taushetsplikt. Dette gjelder for alle som utfører tjenester etter helse og omsorgsloven og barneverntenesteloven, også støttekontakter. Taushetsplikten gjelder livet ut. Det vil si at du ikke er løst fra taushetsplikten selv om du slutter som fritidskontakt/støttekontakt.

I kveld skal vil gjennom rollespill og diskusjon få frem en del dilemma en kan møte når det gjelder taushetsplikt. Dette med taushetsplikt er ikke enkelt. Vi håper at det kan bli klarere for oss alle hva det innebærer når kvelden er omme 😊

Teieplikt(hentet fra kursheftet side 37):

Du underskriv ei erklæring om teieplikt når du blir støttekontakt. Det betyr at du i utgangspunktet ikkje skal snakke om den du er støttekontakt for, til andre. Han eller ho det gjeld, kan ofte sjølv seie korleis dette kan fungere i praksis, til dømes korleis de skal presentere dykk når de møter andre menneske i ulike samanhengar. Av og til vil dei

pårørende eller rettleiaren din gi råd om kva ved den andre som det kan snakkast om. Når de er saman med andre, kan det vere vanskeleg å vite kva du kan seie om den du er støttekontakt for. Dersom det er naturleg og personen du er støttekontakt for, gjev samtykke til at du kan fortelje om sider ved han eller ho, opphever dette deler av teieplikta. Støttekontakten må ta opp med den det gjeld eller med rettleiaren korleis dette kan løysast.

Instruksjon til kursholder:

På kurset er det ønskelig at støttekontakter får et mer bevisst forhold til taushetsplikt og dilemma rundt denne. Og støttekontakten må forstå og lære at taushetsplikt er en juridisk plikt, som støttekontakten i kraft av sitt oppdrag skal overholde.

Tekst til kursholder:

Formålet med taushetsplikten

Det ligger flere formål til grunn for taushetsplikten dette er både personvern, tillit og maktforhold.

Personvern:

Som støttekontakt/fritidskontakt kan en få mange personlige, intime og ømtålige opplysninger om personer. De angår sykdommer, personlig karakter, evner og anlegg, familieforhold, brudd på sosiale normer for å nevne noen. Du og jeg, ja folk flest, vil at slike opplysninger skal behandles fortrolig, og vi vil selv bestemme om de skal bringes videre til andre.

Eksempler på personvern kan være å spørre brukeren selv om:

- Hvem ønsker du at jeg skal si at jeg er når vi er sammen?
- Hvilken forklaring skal vi gi når vi møter noen jeg eller du kjenner?
- Jeg må skrive rapport til kommunen om hvordan det går og hva vi gjør sammen, hva skal jeg skrive og hva vil du jeg ikke skal skrive?
- Vil du lese gjennom rapporten til kommunen, eller kan hende kan vi skrive den sammen?
- Vil du at vi skal hilse på hverandre når vi møtes sånn tilfeldig på gaten, når vi ikke er sammen eller vil du da at vi later som vi ikke kjenner hverandre?

Instruksjon til kursholder:

Mottakerne av støttekontaktilbudet har ulik alder og funksjonsnivå, noen er uten språk eller evne til å uttrykke seg. Andre kan være fullt i stand til å ta stilling til spørsmålene over. Når disse spørsmålene blir stilt er det viktig at dere presiserer at noe som er naturlig for en støttekontakt å gjøre kan være umulig for en annen.

Det viktige for støttekontakten er å tenke over hva som kan passe for hun/han utfra hvem mottakeren av tjenesten er. Noen har f.eks brukere uten språk eller brukere som er ute av stand til å forstå rekkevidden av hva de sier ja/nei til. Andre brukere er fullt ut i stand til å forstå og har klare meninger og evne til å uttrykke disse.

Tillitsforhold:

(Denne er henta fra fordypningsheftet s. 20):

En forutsetning for å bygge tillit og få respekt er at den som får støttekontakt kan stole på at støttekontakten overholder sin taushetsplikt. Det innebærer at hjelperen ikke forteller til uvedkommende om personlige forhold som han eller hun har fått kjennskap til gjennom oppdraget.

En viktig forutsetning for å kunne motta hjelp er altså at de som skal motta den har tillit til den som gir hjelpen. Brukere som mottar hjelp fra dere må ha tillit til at dere ikke overlater personlige opplysninger til andre. Dette er en forutsetning for tillit at du som helper er til å stole på.

Maktforhold:

Dere støttekontakter/ fritidskontakter som gir hjelp har ofte større innsikt og kunnskaper på aktuelle områder enn brukerne som mottar hjelpen. At vi som gir hjelp bare kan gi opplysninger videre dersom brukerne godtar dette, bidrar til å minske maktforholdet.

Instruksjon til kursholder:

Spør kursdeltakerne:

- kan du fortelle om episoder der du har tatt opp med den/de du er støttekontakt for hva du skal si, uten å røpe et støttekontaktforhold?
- Hvor mye kan du si uten å røpe at du er fritidskontakt/støttekontakt?
- Er det å fortelle arrangøren at brukeren har angst, for å få plass ved utgangen på en konsert og få sikret rømningsvei å røpe et klientforhold? Hvorfor- Hvorfor ikke?
- Har dere møtt andre støttekontakter eller tilsatte i hjelpetjenester, der dere har reagert på at de har brutt taushetsplikten?
- Har dere hørt andre offentlig tilsatte si « vi har jo alle taushetsplikt»?
- Og videre hva mener dere om utsagnet «vi har jo alle taushetsplikt»?

Husk at denne diskusjonen handler om bevisstgjøring, og ikke å skape dårlig samvittighet for hva som er gjort tidligere. La derfor diskusjonen gå, ikke kom med svar, spør i salen er det andre synspunkt? Uten å konkludere eller moralisere... Sikre at det kommer fram ulike meninger. La det være lov å være uenig.

Oppsummer det som blir sagt, konkludere med at dette er vanskelige vurderinger, de er avhengige av tid, sted og situasjon, men at en som hovedregel må være veldig bevisst hva en som støttekontakt sier og gjør for å vise at man er til å stole på og for å overholde sin taushetsplikt. Det er lett å trække uti, det er ubehagelig og skaper problem for deg selv. Og det kan oppleves som dypt krenkende for den som får støttekontakt. Og for deg selv som hjelper. Minn gjerne, om det passer slik, om ordtaket: « Snakka er sølv, taushet er gull».

Spør gjerne støttekontakten om de har vært borti situasjoner der de *nesten* brøt taushetsplikten?

Gi de tips om at det er lurt å øve seg på tenkte situasjoner på forhånd. Øvelse gjør mester.

Gå når det er tid for det over, til neste lysbilde nummer 5.

Lysbilde 6

Tekst til kursholder:

Verdigheten til våre brukere. Tenk deg at:

- Tenk deg at du selv sliter med noe.
- Tenk deg at du velger å betro deg til et annet menneske.
- Tenk deg hva det vil gjøre med deg dersom du merker at dette mennesket har fortalt dine betroelser videre til andre.
- Tenk deg om neste gang noen spør deg om din brukers utfordringer i hverdagen, hvorfor han/hun gråter, er sint... hva svarer du da?
- Vi har alle behov for å bli behandlet med respekt. Å bli ledd av, himlet med øynene, ikke gitt full oppmerksomhet er noe vi alle synes er ubehagelig.

Et eksempel er telefonen. I dag er alle på mobil. Den tas med overalt og vi sender tekstmelding og ringer. Tenk deg selv at du vil si noe viktig til annet menneske, du signaliserer dette og så tar hun opp mobilen foran deg og har sitt fokus der. Hvilke tanker får du da?

- Jeg ikke er viktig nok!
- Mine tanker er ikke verd all oppmerksomhet.

Som støttekontakter/fritidskontakter tilbyr dere deres tid til brukere med behov for oppmerksomhet. Tenk over dette neste gang du har mobilen din på mens du er sammen med din bruker.....

Tenk deg at du er med ei venninne på kafé. Der møter din venninne ei annen venninne som du ikke kjenner. De blir sittende å snakke, mens du verken blir presentert eller dratt med i samtalen. Hva ville du føle?

Den du er støttekontakt for, kan slite med språket, sitte i rullestol eller ha diagnosen psykisk utviklingshemmet. Dere er betalt for å være en viktig bidragsyter på deres fritidsarena. De fortjener full oppmerksomhet fra dere de timene dere er sammen, de fortjener at samtalene er på deres nivå og de fortjener å bli tatt på alvor.

Det er trist å se mennesker som snakker over hodet på brukere, som tar med brukere på sin egen fritidsarena og så ikke tenker over hva rollen som fritidskontakt innebærer. Ha gjerne med bruker hjem, la han være med dine venner, men la det være fordi du da ser at bruker trives, er trygg og har det godt. Vis han den respekten vi alle fortjener. Det er å tenke på brukers verdighet: I disse 3 timene vi er sammen hver uke, prioriterer jeg deg.

Spør gjerne: Hva ønsker du? Hva trives du best med? Hva liker du?

Se etter brukers tilbakemeldinger, om ikke med verbalt språk som med latter og smil. Ser du utrygghet og skepsis bør innholdet i timene kanskje justeres.

Instruksjon til kursholder:

Etter en så pass lang tekst passer det å stille spørsmål til deltakerne; Har dere noen innspill til det jeg nettopp sa?

La de komme med sitt, oppsummer å gå så videre med teksten.

Tekst til kursholder:

Hvem er jeg når jeg er i oppdrag- hvilke behov, ønsker og drømmer skal jeg dekke?

Alle de tingene vi har snakket om handler om verdigheten til våre brukere. Taushetsplikten ligger til grunn for at du og bruker skal få et samhold med fortrolighet og respekt.

Det er likevel viktig å tenke på hvem vi er når vi er i oppdrag som støttekontakter/fritidskontakter. Du er da i oppdrag for kommunen for et menneske som trenger bistand og veiledning på fritidsarenaen. Dine behov skal disse timene legges til side og brukers behov skal dekkes. Det vil ikke si at en ikke kan ta med bruker hjem eller møte andre, men poenget er at bruker ikke skal måtte følge deg i din hverdag, men du skal følge brukers behov og ønsker i hans/hennes fritid.

Vi anbefaler dere alle etter i dag å ha en samtale med deres brukere og ta opp følgende:

- Er det noe du savner når dere er sammen?

- Hadde det vært greit med månedsplaner over hva dere skal gjøre slik at det ikke blir det samme så ofte. (Disse månedsplanene kan dere også komme inn til oss på kontoret slik at vi kan hjelpe dere å komme i gang sammen med deres brukere.)
- Er det noe du kunne tenke deg å gjøre som vi aldri har gjort?

Deres oppdrag skal dekke brukers behov, men vi som fritidskonsulenter/saksbehandlere er der for dere:

- Trenger dere noen å diskutere med, ta kontakt.
- Trenger dere veiledning, ta kontakt og vi vil lage et opplegg rundt deg som støttekontakt/fritidskontakt med samtaler og veiledning.

Instruksjon til kursholder:

lag plansje til powerpoint med navn, telefon og mail på kontaktpersoner og veiledere i kommunen og vis denne på skjermen.

Tekst til kursholder:

Vi er her for dere og ønsker å hjelpe når det er behov. Ta kontakt på telefon, send en melding eller mail. Det er ikke alltid jeg er til stede på kontoret, men jeg tar kontakt så fort jeg kan så finner vi tid. Dere og deres brukere er vårt viktigste ansvarsområde!

Så over til dette med unntak for taushetsplikt.

Lysbilde 7

Tekst til kursholder:

Unntak for taushetsplikt- opplysningsplikt/opplysningsrett og informert samtykke

Instruksjon til kursholder:

I fordypningsheftet s. 37 det står litt om unntak fra teieplikt, det som kan kalles informert samtykke. Dette er et vanskelig tema som bør vere reflektert rundt på temakvelden, være en del av rollespillet. Målet med denne kvelden er å øke støttekontaktens bevissthet rundt dette med taushetsplikt og de dilemma som de kan støte på i sitt arbeid. Og de må etter kvelden vite hvilke juridiske regler som gjelder og som de er bundet av i sitt oppdrag som støttekontakt.

Tekst til kursholder:

Nå har vi snakket mye om taushetsplikten i forhold til våre brukere, som er viktig. Vi kan likevel ikke la være å nevne at det finnes unntak. Det som heter opplysningsplikt i forhold til barnevernsloven for dere som jobber med barn. Dere har også en opplysning rett. Og så er det det som heter informert samtykke.

Kort oppsummert finner vil denne forklaringen i rundskriv Q 24/2000 « Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten:

2.2 Begrepene taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt. Taushetsplikt innebærer en plikt til å hindre at uvedkommende får tilgang til opplysninger som er taushetsbelagte. Som uvedkommende regnes i utgangspunktet alle andre enn den opplysningene gjelder.

Opplysningsrett innebærer at den som sitter med opplysninger som i utgangspunktet er omfattet av taushetsplikt likevel har adgang til å gi opplysningene videre. Den som sitter med opplysningene kan velge mellom å gi opplysningene videre eller la være. Opplysningsplikt kan både innebære en plikt til å gi opplysninger på eget initiativ, og en plikt til å gi opplysninger etter pålegg. Når opplysningsplikten inntre skal opplysninger gis til barnevernet. Da settes taushetsplikten til side.

Opplysningsplikten inntre når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet eller utsatt for andre former for alvorlig omsorgssvikt - herunder kjønnslemlestelse. Opplysningsplikten går foran lovbestemt taushetsplikt. Opplysningsplikten er hjemlet i barnevernloven § 6-4.

Her er lovteksten til opplysningsplikt:

Personell som arbeider innenfor rammen av denne loven, skal i sitt arbeid være oppmerksomme på forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenestens side. Uten hinder av taushetsplikt skal personellet av eget tiltak gi opplysninger til barneverntjenesten når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, jfr. Lov om barneverntjenester, eller når et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker, jfr. samme lov. Også etter pålegg fra de organer som er ansvarlige for gjennomføringen av lov om barneverntjenester, plikter personellet å gi slike opplysninger.

Vi skal ikke snakke så mye mer om dette, men det finnes opplysningsplikt og opplysningsrett. Dersom dere får høre eller observerer noe dere mener er farlig for bruker, det være seg mishandling, selvmordstanker, overgrep, at de blir utnyttet: Ja, i situasjonene der noe skurrer for dere. Da er veien deres å gå til deres kontaktperson i kommunen. Her kan dere ta opp alt som gjelder deres bruker, og få råd og veiledning. Skal noe tas videre til andre instanser, så er det vi som gjør dette. Ring oss med en gang dere blir i tvil om noe. Deres viktigste oppgave er å ta vare på bruker. Dersom bruker sliter, kan det være han/hun kommer til dere for råd. Da er veiledning viktig for at du skal bli tryggere og ha noen å dele dine bekymringer

med i din rolle som støttekontakt/fritidskontakt. Sier du ifra kan du også sikre at brukeren får den hjelp og behandling han/hun måtte trenge.

Så til informert samtykke. Taushetsplikten kan bli opphevet dersom en person samtykker. Samtykke er òg omtalt i ulike lovverk, mellom anna personopplysningsloven.

Utdrag frå personopplysningslova § 2 (fra side 37 i fordypningsheftet):

Samtykke er en frivillig, uttrykkelig og informert erklæring

fra den registrerte om at han eller hun godtar behandling av opplysninger om seg selv, Sensitive personopplysninger er opplysninger om

a) rasemessig eller etnisk bakgrunn, eller politisk, filosofisk eller religiøs oppfatning,

b) at en person har vært mistenkt, siktet, tiltalt eller dømt for en straffbar handling,

c) helseforhold,

d) seksuelle forhold,

e) medlemskap i fagforeninger.

(Fra s. 37 i fordypningsheftet):

Den som samtykkjer må forstå konsekvensane av samtykket. Når samtykke vert innhenta, må den det gjeld få informasjon slik at han eller ho forstår kva samtykket inneber og kva opplysningane skal brukast til. Den det gjeld skal ikkje føle seg pressa til å gje slikt samtykke. Lovpålagt opplysningsplikt vert ikkje sett som press. Det er ein fordel, men ikkje eit krav at samtykket må vere skriftleg. Munnleg, stillteiane og underforstått samtykke er òg gyldig. Generelt bør ein likevel vere varsam med å godta stillteiane og underforstått samtykke, særleg om det er slik at den det gjeld har kommunikasjonsvanskar.

Ja hva tenker dere om de vi leste nå?

Dette med informert samtykke er vanskelig. Vi råder dere til å ta opp med veileder/kontaktperson hvordan dere skal takle dette med informert samtykke i deres arbeid som støttekontakt/fritidskontakt. Her er ingen fasitsvar på hva som er rett og galt, men viktig å være bevisst på at en skal være varsom med stilltiende innforstått samtykke, for både å hindre et tillitsbrudd der en sier mer enn den som får støttekontakt/fritidskontakt ønsker, og for ikke å risikere å bryte taushetsplikten.

Nå skal vi ha en 20 min pause, frukt, te står her. Etter pausen skal vi se en film som innledning til videre gruppearbeid.

Pause 20 min: 😊

Lysbilde 8

Instruksjon til kursholder:

Etter pausen er det en kort innledning til gruppearbeidet. Sjekk at filmen om Jenny virker. Vis filmen om Jenny:

Still disse spørsmålene fra filmen om Jenny:

- Hvordan innebærer fritidskontaktens taushetsplikt i forhold til foreldrene?
- Hva kan fritidskontakten si om de andre barna til Jennys far?

Bruk disse spørsmålene som forberedelse til gruppearbeidet.

Del så i grupper på 3-4 (en kursholder deler inn og en annen gir ut ark til hver gruppe). Fortell at arket inneholder 3 ulike dilemma knyttet til taushetsplikt. Les igjennom gruppeoppgavene i plenum før gruppene blir fordelt rundt i rommet eller eventuelle grupperom. Gruppene skal bruke ca. 15 min på hvert dilemma. Og være tilbake om nøyaktig 50 minutt. NB pass tiden!

DRØFT ETISKE DILEMMA I LYS AV TAUSHETSPLIKTEN (DERE MÅ GJERNE ROLLESPILLE):

Du er fritidskontakt for Stine på 16 år. Stine har en lettere psykisk utviklingshemming.

Situasjon 1:

Du er ute med Stine. Der treffer du en venninne som du kjenner. Hun spør hvem du er ute med. Hva kan du som støttekontakt si? Diskuter eller rollespill.

Situasjon 2:

Stine forteller om at mye er vanskelig hjemme. Hun krangler mye med mor og far, synes det er vanskelig å si hvordan hun egentlig har det til dem. Du følger Stine hjem og da hun har gått inn, kommer mor for å snakke med deg. Mor forteller at de har så mye problemer med Stine. Hun kjefter og smeller med dørene. Mor spør deg om Stine har sagt noe til deg?

- Hva kan du si i denne situasjonen for ikke å bryte taushetsplikten?

Situasjon 3:

Jo mer du snakker med Stine, jo mer kommer det frem at hun har det virkelig vanskelig. Hun sliter med tunge tanker, depresjon og selvmordstanker. En dag forteller hun deg at hun ønsker å ta sitt eget liv.

- *Hva kan du si og gjøre i denne situasjonen?*
- *Hvordan vil du gripe dette an?*
- *Hvem vil du søke hjelp hos?*

Instruksjon til kursholder:

Refleksjon i plenum etter gruppearbeid, 15 min:

Etter pausen tar dere en kort oppsummering fra gruppene:

- Hva ble dere opptatt av?
- Hvilke dilemmaer kom opp?
- Hvordan løste dere dette?

Det viktige her er at støttekontaktene/fritidskontaktene får komme med sine innspill, at de får diskutere og argumentere og at dere som kursholdere stiller spørsmål som får dem til å reflektere og nyansere. Dere som kursholdere må kunne korrigere om meningene viker for langt fra det som er gjeldende regler knyttet til taushetsplikt.

Instruksjon til kursholder:

Om det er tid til overs så finner du her spørsmål som kan brukes:

Spørsmål og diskusjoner (dersom tid til overs)

Tenk gjennom en situasjon der taushetsplikten har vært vanskelig eller du har vært i tvil hva du skal gjøre- skriv ned for deg selv.

- La fritidskontaktene komme med utfordringer til taushetsplikten i hverdagen
- Still åpne spørsmål til resten av fritidskontaktene for å se om de kan veilede hverandre av typen:
 - Har noen av dere andre vært borti en tilsvarende situasjoner? Hva gjorde du da?
 - Hva ville du gjort om du var oppe i en slik situasjon?
 - Har dere tips å gi?
 - Hva tenker dere andre om framgangsmåten til han/hun?
 - Ser dere andre måter å løse dette dilemma på?
- Den ene av kursholderne leder diskusjonene og kan spørre den andre kursholderen også dersom det er få eller gale svar som dukker opp. Det er lurt å oppsummere til slutt i denne runden, det bør den andre kursholderen som ikkje ledet diskusjonen gjøre. Husk å spørre til slutt, det det noe jeg har glemt av det dere sa.

- Forslag dersom lite kommer opp som kan diskuteres:
 - Jenny: Hvilke dilemma ser en... i forhold til taushetsplikt og samarbeid med foreldre?
 - Hvordan skille søster, kusine, mor/venn av familien fra rollen som støttekontakt/fritidskontakt (eksempler der det er vanskelig)?
 - Taushetsplikten når en har med bruker til venner/familie
 - Noen som har opplevd at brukere selv forteller mye til andre (utleverer seg selv)- hva gjør dere?
 - Ellers spørsmål som kan dukke opp underveis fra fritidskontaktene i pauser o.l. vi må være flinke å spørre om vi kan ta disse spørsmålene opp på slutten her (eventuelt ikke si hvem de kommer fra dersom støttekontakt/fritidskontakt ikke ønsker å snakke i plenum)
- Holder på til 5 minutt igjen: Kursholdere ta situasjoner fra egen hverdag hvis det trengs

Lysbilde 9

Tekst til kursholder:

Neste temakveld blir: (dato og klokkeslett) kjekt om dere har lest i fordypningshefte om ikke hele, så i allefall kapittel 4. Denne kvelden inviterer vi folk fra kulturkontoret i kommunen til å fortelle om hvilke kulturtilbud som finnes lokalt.

Lysbilde 10:

Legg inn informasjon her:

Avslutning, 10 min:

- Takker for dem som har deltatt og gir ut evalueringsskjema, som dere kan levere når dere går
- Et dikt i repetisjon til slutt **lysborne 11** (om det er tid)

- Tusen takk for en fin kveld

(Evalueringsskjema leveres ut siste 2 min og leveres inn når fritidskontaktene går)

Vedlegg: Evalueringsskjema, ark til gruppearbeid

Evalueringskjema for temakveld

1. Hva sitter du igjen med etter denne temakvelden?
2. Hva har vært positivt?
3. Hva kunne vært bedre?
4. Hvilke tema ønsker du vi skal ta opp på de kommende kurskveldene? (kom gjerne med flere ønsker) :

Ark til gruppearbeid:

Situasjon 1:

Du er ute med Stine. Der treffer du en venninne som du kjenner. Hun spør hvem du er ute med.

- **Hva kan du som støttekontakt si? Diskuter.**

Situasjon 2:

Stine forteller om at mye er vanskelig hjemme. Hun krangler mye med mor og far, synes det er vanskelig å si hvordan hun egentlig har det til dem. Du følger Stine hjem og da hun har gått inn, kommer mor for å snakke med deg. Mor forteller at de har så mye problemer med Stine. Hun kjefter og smeller med dørene. Mor spør om Stine har sagt noe til deg?

- **Hva kan du si i denne situasjonen uten å bryte taushetsplikten?**

Situasjon 3:

Jo mer du snakker med Stine på møtene deres, jo mer kommer det frem at hun har det virkelig vanskelig. Hun sliter med tunge tanker, depresjon og selvmordstanker . En dag forteller hun deg at hun ønsker å ta sitt eget liv.

- **Hva kan du si og gjøre i denne situasjonen?**
- **Hvordan vil du gripe dette an?**
- **Hvem vil du søke hjelp hos?**